

Baix Priorat

COMARCA:	el Priorat	
SUPERFÍCIE:	8299 ha	
MUNICIPIS:	Falset, Marçà, el Masroig, els Guiamets, Pradell de la Teixeta i la Torre de Fontaubella	

Trets distintius

- Relleu planer, suaument ondulat o creuat per alguna serra de baixa altitud -com en el sector del Masroig i els Guiamets-, que contrasta amb l'elevació de les muntanyes que l'encerclen.
- Cursos d'aigua de poca entitat, excepte en l'extrem occidental, on conflueixen el riu Siurana i el torrent dels Guiamets.
- Granits i pissarres que per erosió han donat lloc a la fossa de Falset-Marçà, mentre que les roques calcàries i altres materials sedimentaris afloren a les planes i a les serres del Masroig i els Guiamets.
- Paisatge agrícola constituït per un mosaic de vinya, olivera, avellaner i ametller (per ordre d'importància).
- Vegetació espontània, constituïda per pinedes de pi blanc, retalls d'alzinar i brolles, restringida als barrancs i a les parts altes dels turons i serres de la perifèria.
- Paratges de gran valor escènic en el sector dels Guiamets: planes amb camps de vinyes extensos amb un horitzó presidit pels relleus alterosos de la mola de Coldejou i la serra de Llaberia.

Figura 12.1. El paisatge del Baix Priorat en el sector de la fossa de Falset mostra un mosaic constituït per petites parcel·les de conreus llenyosos i clapes de boscos que es localitzen en els torrents i els cims dels petits turons.

Elements naturals i humans que constitueixen el paisatge

El Baix Priorat ocupa una àrea topogràficament deprimida i relativament planera articulada pel nucli de Falset. Recolzat en els relleus alterosos de les serres de Pradell i l'Argentera que el tanquen per llevant i els contraforts de la serra de Llaberia que ho fan pel costat meridional, el conjunt del territori s'orienta cap a ponent, cap a les terres de l'Ebre. Aquest és el sentit de circulació de les aigües dels modestos torrents que creuen la zona. D'est-oest és també la direcció que segueix la principal via de comunicació que passa per Falset i que la manté equidistant entre Reus i Mora la Nova. Un relleu poc accidentat i uns sòls aptes per al desenvolupament de l'activitat agrícola han permès que els conreus ocupin molta extensió i donin caràcter al paisatge del Baix Priorat.

Internament es distingeixen tres sectors diferenciats a causa de les variacions que presenta l'estructura del relleu. A llevant es troben les valls de Pradell de la Teixeta i la Torre de Fontaubella. Són unes valls estretes i tancades, modelades en els materials que formen el revers de les serres de Pradell i de l'Argentera. Se situen al voltant dels 500 m d'altitud, una cota elevada en comparació amb la resta de nuclis del Baix Priorat. Les muntanyes de les Soleies i els turons de lo Morrot i el Puig de la Font separen aquestes valls de la plana de Falset. La fossa de Falset i Marçà ocupa el sector central del Baix Priorat. Més que una plana perfecta es tracta d'un pla inclinat cap a ponent i en el qual Falset, a 350 m d'altitud, se situa en el costat més aixecat. El terreny planer i amb ondulacions suaus s'estén fins els Guiamets i des d'allà i cap a ponent enllaça amb els materials de la cubeta de Móra la Nova. Les serres de lo Sarraí, lo Collroig i la Tosseta creuen la plana de nord a sud a l'alçada dels Guiamets i individualitzen un tercer sector situat a l'extrem nord-oest del Baix Priorat, on es localitza el poble del Masroig, caracteritzat per posseir un relleu més trencat, amb baixes serres separades per torrents que li donen un caràcter una mica abrupte.

Les diferències morfològiques entre els tres sectors esmentats són conseqüència directa de la litologia que aflora en cadascun d'ells. Les valls de Pradell, de la Teixeta i de la Torre de Fontaubella estan modelades en materials del Triàsic: calcàries dolomítiques, margues i gresos vermellosos, que donen lloc a típics relleus en costa presents també a molts altres llocs del Camp de Tarragona com és el cas de Siurana o de la serra de la Figuera. Les valls esmentades se situen en el revers de la costa dels cingles del Peiró, encarats a llevant i per sobre del poble de l'Argentera. Les margues i els gresos vermells que descansen sobre el revers de les capes de calcàries dolomítiques són uns materials tous que han permès l'obertura de les valls on es localitzen els nuclis de Pradell i la Torre de Fontaubella així com petites àrees de conreu d'avellaners. En canvi, al centre del Baix Priorat aflora un batòlit de materials granítics i granodiorítics corresponents al sòcol paleozoic, envoltat per pissarres i cornianes. Malgrat ser uns materials

força resistents s'alteren amb facilitat sota condicions climàtiques temperades i donen lloc al sauló, un dipòsit de sorres que resulta del disgregat dels granits. La fossa de Falset i Marçà és el resultat de l'alteració continuada dels granits i les pissarres. Els dipòsits de sauló que la recobreixen, donada la seva textura sorrenca, constitueixen uns sòls molt aptes pel conreu i expliquen en part la vocació agrícola de la plana. La litologia torna a variar cap a l'extrem occidental del Baix Priorat. A les serres del Sarraí (356 m), lo Collroig (343 m) i la Tosseta, tornen a aflorar les calcàries dolomítiques i els gresos i les argiles vermelles del Triàsic, mentre que cap a ponent el relleu més planer es correspon amb la presència de dipòsits sedimentaris de lutites, gresos, conglomerats, graves, sorres i argiles corresponents a diferents períodes del Terciari i del Quaternari.

Figura 12.2. El llit del riu Siurana al nord del Masroig adquireix molta amplitud i ha modelat un sistema de terrasses colonitzades per conreus de vinya i olivera.

La xarxa hidrogràfica està constituïda per torrents i barrancs de poca entitat que segueixen una orientació est-oest en consonància amb la disposició general del terreny. Les capçaleres se situen en els relleus perifèrics que encerclen el Baix Priorat i mostren un cabal insignificant. Només a l'extrem occidental, al nord del poble del Masroig apareix el curs del riu Siurana, que porta un cabal suficient com per permetre l'aparició d'una àrea regable.

La vegetació natural es refugia a les parts altes de les serres o en el fons dels barrancs. A la plana hi ha boscos de pi blanc (*Pinus halepensis*), clapes d'alzines (*Quercus ilex*) i brolles de romaní (*Rosmarinus officinalis*) sobre els materials calcaris, mentre que sobre les pissarres i granits s'hi troben brolles d'estepes (*Cistus* sp.). Els boscos més extensos se situen en els sectors de relleu més abrupte

com a les Obagues de Falset, entre Falset i Bellmunt del Priorat, on hi ha masses forestals d'alzines i pins.

Els boscos més importants per l'extensió que ocupen i per la diversitat d'espècies que hostatgen són els situats al sector oriental del Baix Priorat, on hi ha els relleus més elevats. A les serres de les Soleies, lo Morrot i lo Puig de la Font s'hi troben pins, alzines i carrasca a la part baixa i roures i pi carrasser per sobre dels 500 m. Al vessant occidental de les serres de Pradell i l'Argentera hi ha alzinars, pinedes de pi blanc i colònies de pi roig (*Pinus sylvestris*) i pinastre (*Pinus pinaster*).

La vegetació de ribera és més aviat escassa i poc desenvolupada. Només a les vores del barranc de la Vila i a les ribes del riu Siurana hi prosperen comunitats higròfiles com alberedes, salzedes i jonqueres.

Els boscos de gestió pública o consorciada ocupen molt poca extensió. En el municipi de Pradell de la Teixeta hi ha un conjunt de cinc boscos propietat de la Generalitat que en total sumen unes 65 ha. També al terme del Masroig, hi ha 45 ha de bosc de les ribes del riu Siurana que estan sota gestió pública en ser propietat de la Generalitat de Catalunya.

Els incendis forestals més importants que han afectat els boscos del Baix Priorat es van produir durant la dècada dels anys 80. Sempre van afectar el sector oriental: les serres de Pradell i de l'Argentera el 1980 amb 671 ha cremades; els boscos de lo Morrot l'any 1982, amb 53 ha calcinades pel foc i de nou les serres de Pradell i de l'Argentera l'any 1986, amb 970 ha afectades pel foc. De fet, l'empremta d'aquest darrer incendi encara es percep en el paisatge vegetal del vessant nord-oest de la serra de Pradell, on la vegetació forestal encara no s'ha recuperat totalment i un mosaic de boscos i brolles colonitza el vessant occidental de la serra.

Al Baix Priorat no hi ha grans espais naturals protegits. A l'extrem nordoriental hi ha una petita àrea de menys de 2 km² d'extensió que forma part del PEIN amb el nom de *Serres de Pradell-l'Argentera*. Destaca per posseir una bona representació de comunitats pròpies de la muntanya silícia, però sobretot, per la presència de teixedes i d'una de les poques poblacions autòctones de pi pinastre a Catalunya. El turó de la Miloquera, al sud del nucli de Marçà, és una altra petita àrea protegida que forma part del gran espai PEIN de la serra de Llaberia-la Mola.

L'ampliació aprovada a 2005 de la Xarxa Natura 2000 inclou els relleus que s'interposen entre les valls de Pradell de la Teixeta i la Torre de Fontaubella per una banda i la fossa de Falset per l'altra. Un relleu que segueix una orientació nord-sud i que està constituït per les muntanyes de les Soleies, el turó de lo Morrot i les seves estribacions cap el nord. Aquestes serres enllacen pel sud amb l'espai PEIN de la serra de Llaberia-la Mola de manera que s'ha estès la protecció a un dels sectors on el paisatge forestal està més ben conservat al temps que efectuarà

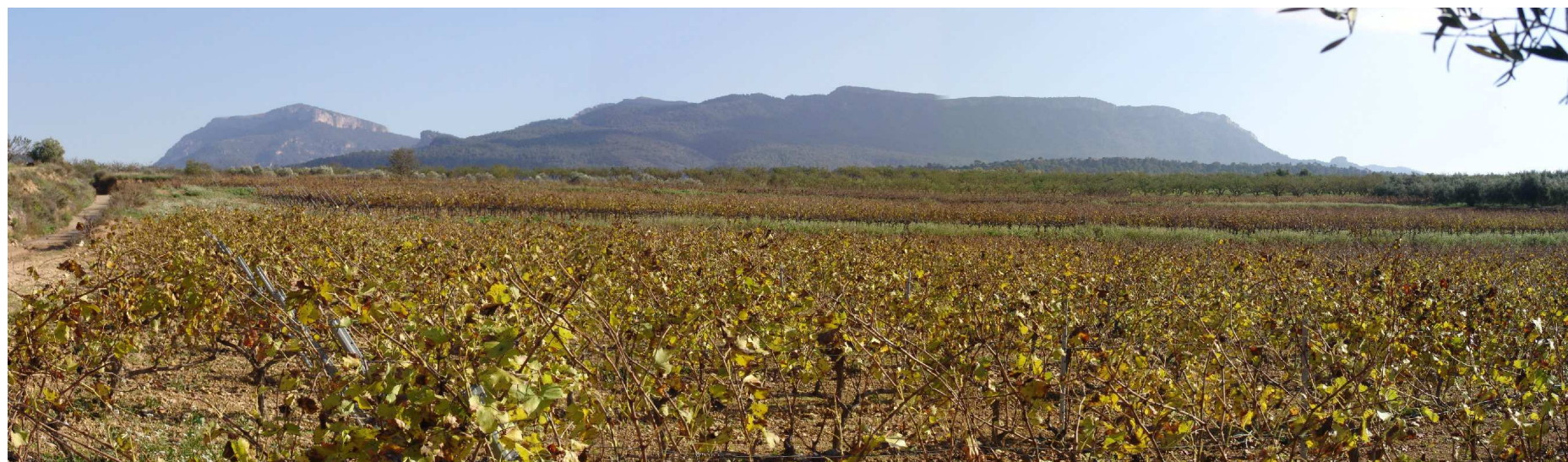

Figura 12.3. En el terme dels Guiamets, en el sector sudoccidental del Baix Priorat, el terreny molt planer permet l'existència d'àmplies perspectives sobre els conreus de vinya presidits a l'horitzó pels relleus imponents de la Mola de Collejou i la serra de Llaberia.

de connector ecològic i paisatgístics amb les serres interiors del Priorat històric.

Les espècies de fauna més remarcables són les relacionades amb els ambients forestals. Així, en els alzinars i les pinedes s'hi troben el teixó, la geneta i la fagina. Hi ha una bona representació d'aus rapinyaires com l'àliga cuabarrada, el falcó pelegrí, l'àliga marcenca i l'astor, les quals troben hàbitats adequats a les muntanyes que encerclen el Baix Priorat en el sector oriental i sud-oriental.

El paisatge del Baix Priorat es caracteritza sobretot per l'activitat agrícola, que es manifesta en la gran extensió ocupada pels conreus. La vinya és el cultiu principal, seguida per l'avellaner, l'olivera i l'ametller. L'avellaner és el conreu gairebé únic a Pradell de la Teixeta mentre que la vinya predomina a la plana de Falset i Marçà fins als Guiamets, on ocupa grans extensions de terreny planer. L'olivera, encara que apareix arreu, és més abundant als termes municipals del Masroig i els Guiamets. Els conreus herbacis són importants a Marçà, amb més de 150 ha ocupades en el cultiu de cereals. Els cirerers s'han plantat en algunes finques que tenen el rec assegurat, sobretot en els municipis dels Guiamets, el Masroig i Falset.

Evolució històrica del paisatge

El Baix Priorat coincideix en bona part amb l'espai territorial que en el marc de la comarca del Priorat ha assolit pautes més dinàmiques d'humanització i, per tant, de modificació del paisatge natural. Aquest fet és motivat per la fàcil accessibilitat, un marc favorable per a l'activitat agrària, així com per la resta d'activitats econòmiques i, en conseqüència, un poblament més elevat.

Els indicis de poblament al Baix Priorat són força antics, tal com testimonien les restes trobades en jaciments de superfície i també en coves i balmes: les coves del Xollat, al bell mig de les Burgueres, el Cau del Molí Paperer, la Mil.loquera i Cal Montagut. El material més abundant és la indústria lítica i la ceràmica, principalment la d'origen romà que fa pensar en l'existència d'una vil·la romana a la zona de Marçà. Cal destacar també les troballes de sílex del Paleolític Superior a la Tosseta dels Guiamets o les restes preibèriques del Masroig.

La presència de Falset és determinant en aquest espai territorial per la seva localització, la seva condició de lloc de pas i la seva evolució històrica, que ha motivat una certa preeminència sobre el conjunt de la comarca, sense arribar a la influència que tenen les capitals en les comarques veïnes.

La població de Falset es caracteritza per la construcció aturonada inicialment de manera adjacent al castell, bastit el segle XII i que fou residència dels Comtes de Prades i més endavant presó. En general, el nucli de Falset ha pres en les darreres dècades una configuració força més moderna que la resta de municipis de la comarca, especialment a partir de la creació de noves promocions d'habitatges de caràcter extensiu. En aquest municipi el poblament és dispers, especialment en la zona propera a Marçà.

Malgrat tot, la configuració del nucli presenta encara en bona part una estètica tradicional a l'entorn de la plaça porxada de la Quartera, construïda en pendent. Es conserven edificis d'interès, com el palau dels Ducs de Medinaceli (1630), el dels Comtes d'Azara (del segle XVIII), l'església arxiprestal de Santa Maria (1770) o el celler cooperatiu, bastit el 1919 per Cèsar Martinell i que constitueix un dels més destacats de Catalunya. També es conserven a l'interior de la població racons d'interès com la Font del Batlle, la Plaça Vella o el Portal del Bou. A l'exterior, d'igual manera que a la resta dels municipis d'aquesta co-

marca, destaca l'ermita de Sant Gregori, pel seu emplaçament en un sorprenent paratge de roca roja.

Marçà es localitza al peu de la Mil-loquera, cim on hi ha les restes del castell que recorda la dominació sarraïna (mitjans del segle IX) i una església de finals del romànic. Concretament el segle XV, alguns dels habitants de l'antic nucli van baixar a viure al peu del turó, utilitzant pedres del poble vell per a les noves construccions. Durant el segle XVIII va tenir lloc la consolidació del nucli, que no ha variat excessivament la seva estructura en els darrers temps (tot i que també es comencen a registrar indicis de nova expansió residencial).

El Masroig és probablement d'origen islàmic, tot i que també hi ha troballes preibèriques al Puig-roig i restes de fortificacions ibèriques al coll de les Pinyeres. És probable que l'origen del nucli de població es trobi en un grup de masies. Després de la Reconquesta, la població passà sota el domini dels Castellvell i dels seus successors, els Entença del Comtat de Prades, seguint les vicissituds que visqué aquesta Casa Comtal. Això va afavorir una evolució paral·lela a les altres poblacions de la zona. El nucli, al mateix temps, ha agafat una configuració allargassada sobre una carena poc elevada, com moltes altres poblacions del Priorat.

Dels Guiamets n'existeix referència escrita a partir dels segles XIII i XIV, encara que no va passar a ser parròquia fins al 1787, i va dependre del municipi de Tivissa fins al 1818. El nucli de població presenta una estructura força continguda i també allargassada, encara que amb la presència de diverses edificacions a la zona que dona al pantà. El pantà dels Guiamets va ser construït el 1951. El 1971 va comportar un important augment demogràfic que es va normalitzar posteriorment.

Les característiques de la zona han afavorit històricament l'extensió dels conreus de secà –vinya, ametller, avellaner- i alguna petita franja d'horta, així com una certa expansió dels fruiters en la zona de contacte amb la Ribera d'Ebre. En aquest context, la vinya té una presència preeminent en el paisatge i ha avançat en detriment de la resta de conreus. Els conreus de vinya estan inclosos en les Denominacions d'Origen Priorat i Montsant, aquesta última amb major extensió.

L'adveniment de la plaga de la fil·loxera, a finals del segle XIX, va suposar un trasbals socioeconòmic sense precedents a les zones vitivinícoles europees. Al Baix Priorat (com a tota la resta del Priorat) després d'uns anys d'expansió sense precedents per les caigudes de producció d'altres zones vinyateres, la plaga arribà tot just quan a França començaven a rendibilitzar les primeres collites dels ceps plantats sobre portaempelts americans, la qual cosa encara va agreujar més la crisi.

Al mateix temps, els espais de major dificultat per a l'activitat agrícola, com els fons de les valls o les zones aturonades i de mitja muntanya, com la del sector del Pradell, històricament també havien estat

conreades. Per les restes de marges i altres elements de pedra associats a les pràctiques agrícoles (aljubs, barraques, etc.) es pot deduir que des de la meitat del segle XIX fins a la primeria del segle XX, gran part del territori estava organitzat en bancals i conreus. Molts boscos van ser arrabassats i només quedaren sense rompre els vessants amb més pendent, els indrets excessivament rocosos i els fondals esquerps dels barrancs.

La traça ferroviària de la línia Reus-Móra la Nova, inaugurada l'any 1891, així com altres elements per a la mobilitat de la població han constituït elements de transformació del paisatge. És el cas de les diferents carreteres locals, especialment, la N-420, que s'assenta en part sobre l'antiga connexió entre Reus i Móra d'Ebre (que data de l'època moderna). En aquest vial cal registrar en els darrers anys diverses construccions associades al mateix, tot i que amb un impacte més aviat localitzat, a excepció de les immediacions del coll de la Teixeta.

De fet, les transformacions del paisatge del Baix Priorat, donat el seu caràcter fortament humanitzat, tenen molt a veure amb les oscil·lacions econòmiques i socials registrades especialment a partir de la segona meitat del segle XIX i que inclouen els efectes de la fil·loxera i la reactivació posterior; els efectes de la guerra civil en la demografia i el procés migratori posterior a favor de les àrees urbanes litorals.

Aquests fets han tingut una major incidència en el sector del Pradell-La Torre de Fontaubella, on unes condicions ambientals més restrictives, sobretot pel que fa a pendents i tipus de sòl, han exagerat més els resultats paisatgístics generats per les dinàmiques socioeconòmiques. Així, si a finals del segle XIX i principis del XX hi havia un paisatge caracteritzat pels conreus que s'enfilaven pels vessants i unes masses forestals poc desenvolupades, avui dia s'observa un paisatge dominat per les masses forestals en diferents estats de desenvolupament en funció de si han estat o no afectades pels incendis forestals, i uns conreus cada cop més marginals, situats als terrenys més planers.

Amb l'excepció d'un sector de la zona de Pradell-La Torre de Fontaubella, el paisatge no ha estat massa afectat en les darreres dècades pels incendis forestals. Altres elements singulars són les activitats extractives, força freqüents i més centrades en l'extracció d'àrids, així com l'existència d'una parc eòlic a la carena de la serra del Pradell des de 1999, i que en pocs mesos va causar un canvi fisiognòmic important en el perfil de la serra.

A tall de síntesi, però, es pot indicar que les transformacions més importants són les ocasionades per l'expansió dels nuclis urbans, en especial Falset, que es troba en ple procés de consolidació. Aquesta expansió està relacionada tant a la funció residencial com amb la localització de noves activitats industrials, en especial les

corresponents al polígon de la Sort dels Capellans, a cavall de la N-420 i la carretera de Bellmunt.

Organització actual del paisatge

El paisatge del Baix Priorat està caracteritzat pel predomini de la superfície dedicada al conreu. Malgrat aquesta característica que proporciona un sentit de conjunt, el paisatge és força divers. La configuració del relleu distingeix entre les valls petites i tancades de Pradell i la Torre de Fontaubella, el nucli central del Baix Priorat, articulat pel poble de Falset, i la plana, que des dels Guiamets enllaça amb les terres de la cubeta de Móra la Nova. De fet, la fossa de Falset només és plana en relació als relleus alterosos que l'envolten ja que internament presenta un bon nombre de serres baixes i turons que han quedat ressaltats pel treball erosiu de la xarxa de barrancs i torrents.

El Baix Priorat es correspon aproximadament amb el conjunt de les unitats del *Pla de Falset*, *Lo Sarraí-Lo Collroig*, *Baix Siurana* i *Muntanyes de Pradell-La Torre* identificades a la Carta del paisatge del Priorat:

- El sector del Pla de Falset correspon a les zones planeres de Falset i Marçà principalment, així com àrees marginals del sud-est de Bellmunt, el nord-est dels Guiamets i el nord-oest de Capçanes. Al nord es troba la serra d'Obagues, a l'oest l'aflorament mesozoic del Sarraí-el Collroig, al sud els contraforts de la serra de Llaberia i, a l'est, la muntanya de les Soleies, que configuren els límits naturals del Pla de Falset.

- El sector de Lo Sarraí – Lo Collroig és un residu de l'arc mesozoic prioratí, que separa els sectors del pla de Falset i del baix Siurana i que forma una sèrie de turons poc elevats (lo Sarraí, la Morlanda, lo Collroig, l'Ereta de les Bruixes, la Tosseta), alineats en direcció nord-sud. Aquí conflueixen els límits dels termes municipals de Bellmunt, el Masroig, els Guiamets, Marçà i Falset.

- El sector del Baix Siurana és una zona deprimida del Priorat per on la comarca s'obre a l'àmplia cubeta de Móra, just a la desembocadura del barranc de la Raora al riu Siurana, punt situat a 44 m d'altitud. Al nord limita amb la serra del Tormo i amb el Priorat històric a través de la serra de Badaceli; a l'est, amb el sector del Sarraí-Collroig i, al sud i a l'oest, amb la partió administrativa de la Ribera d'Ebre, tot i que aquí no hi ha una clara transició paisatgística.

- El sector de les muntanyes de Pradell-La Torre s'estructura entorn de les valls de Pradell i la Torre de Fontaubella i els límits els estableixen les muntanyes que les envolten: a l'est, els cingles de les serres de Pradell i l'Argentera, entre el coll de la Teixeta i el coll Roig; al sud, el

barranc de les Castellanes i la riera de Fontaubella i a l'oest i el nord, les muntanyes del puig de la Font, la Pòpia, lo Morrot, Sant Cristòfol i les Soleies, que la separen del pla de Falset.

El paisatge agrícola és àmpliament preponderant al Baix Priorat, a excepció del sector de Pradell-La Torre, on es concentra als fons de vall. La disponibilitat d'aigua freàtica i, per tant, la possibilitat de reg és la causa principal d'una gran diversitat d'espècies agrícoles. El nombre d'hectàrees conreades és molt elevat, essent la unitat de paisatge amb més intensitat de cultiu sobre el total de superfície. Els conreus principals són la vinya i una proporció important d'ametllers i olivers, tot i que al Baix Siurana irromp significativament el cirerer, especialment a les parcel·les de regadiu dels Guiamets, representant una petita avançada de les grans plantacions de fruita dolça de la cubeta de Móra. D'altra banda, el conreu de l'avellaner és important al sectors més frescals del sector de Pradell-La Torre.

Les activitats mineres ocupen una superfície molt reduïda, però tenen una incidència significativa sobre el paisatge. Destaquen especialment, les zones d'extracció d'àrids, com les graveres que hi ha entre Falset i Bellmunt (2,5 ha) o a la llera del Siurana, al límit amb la Ribera, i l'explotació de calcàries a cel obert (1,7 ha) al costat de la N-420, al terme dels Guiamets.

El sector de Pradell-La Torre ha estat molt afectat pels incendis en les últimes dècades (875 ha cremades). El domini de la vegetació natural correspon a les brolles calcícoles de romer, mentre que els boscos es restringeixen als fondals dels barrancs, on l'acció dels incendis no ha estat tan devastadora. Al voltant de la punta del Peiró hi creix una població autòctona molt característica de pinastre (*Pinus pinaster*) i considerada un dels principals valors naturals del sector que, entre altres motius, ha comportat la inclusió de la serra de Pradell-l'Argentera al PEIN.

Els nuclis urbans es localitzen a la plana agrícola central (Pla de Falset), on s'ubiquen Falset i Marçà; la occidental (Baix Siurana), on hi ha el Masroig al centre i els Guiamets al sud-est; i el sector oriental (Muntanyes de Pradell-La Torre), on s'hi localitzen els nuclis de Pradell de la Teixeta i La Torre de Fontaubella. També té una importància relativa el poblament dispers, especialment al Pla de Falset. Aquest fet explica, en part, que s'hagin conservat alguns dels masos més interessants d'aquesta àrea del territori català. Al costat d'aquests masos, però, s'ha començat a donar el fenomen de les cases aïllades amb funció de segona residència.

La N-420 és la via de comunicació més important. Creua d'est a oest pel mig de la unitat, fet que la converteix en el corredor amb més observadors de la comarca. A més, hi ha diverses carreteres locals, la majoria partint en sentit radial des de Falset a altres poblacions prioratines: la T-710 cap a Gratallops, la TP-7101 cap a Bellmunt, la T-300 i la T-363 cap a Marçà, o la T-740 cap a Porrera. De la N-420 surten les carreteres T-734, d'accés al Masroig i la TV-3031, d'accés

als Guiamets. S'hi ha d'afegir la línia de ferrocarril Barcelona-Madrid i dues línies d'alta tensió, de 110 i 220 kV que circulen pel nord del sector.

El Baix Priorat és un bon exemple d'un paisatge rural fortament humanitzat. A l'expansió dels nuclis urbans, sobretot al Pla de Falset, cal afegir la presència de masos, barraques, pous, basses o magatzems associats a unes explotacions agràries molt fragmentades, però majoritàriament actives. Aquests aspectes units a la proliferació de les infraestructures industrials, esportives, energètiques, etc. expliquen la humanització del paisatge que segueix mantenint un caràcter eminentment rural. Els barrancs que creuen aquest territori excaven profundes rases al terreny. Els conreus, a la zona planera, formen un mosaic paisatgístic amb els retalls de vegetació espontània, que solen ocupar justament els talussos dels cursos hídrics i altres petites àrees de pendent accentuat.

Al sector del Baix Siurana, el riu Siurana, convertit en una ampla riera, es converteix en el principal referent del paisatge local. Un element molt característic és l'embassament dels Guiamets, amb una capacitat de 9,7 hm³, i que recull les aigües de la conca de la riera de Marçà i Fontaubella. El sector del Sarraí-Coll Roig actua de barrera orogràfica entre el Pla de Falset i el Baix Siurana. És una alineació nord-sud de turons boscosos sobre materials triàsics i inclou un nombre important de gorgs i estrets, típics del paisatge càrstic.

Al sector del Pradell-La Torre, l'estructura del mosaic paisatgístic és justament a la inversa que a la zona de la plana. Aquí el predomini correspon a les superfícies forestals, enmig de les quals s'inserten els conreus de secà. El caràcter del paisatge d'aquest sector, a més, ve marcat pels incendis forestals i per la presència de nombroses infraestructures. La major part de la serra de Pradell presenta un paisatge de vegetació arbustiva solcat per nombrosos barrancs que excaven les calcàries tot seguint ziga-zagues. A la part superior d'aquesta formació, així com als vessants obacs de sant Cristòfol, la Pòpia, lo Morrot i el puig de la Font, es manté encara la vegetació forestal entre el rocam, dominada pels alzinars amb roures i la presència característica del pinastre. Els aerogeneradors i les torres de comunicació trenquen la línia de carena de la serra de Pradell i li pro-

porcionen un aspecte totalment diferent. Sovint, la boira corona la serra i oculta les infraestructures.

Expressió artística del paisatge

Espinàs descriu en diversos paràgrafs el paisatge del Baix Priorat al seu llibre «Viatge al Priorat».

Entre Marçà i Falset: «La carretera va sempre enlairada. Una baixada. Se sent, cap a la dreta, en el paisatge ondulat, un soroll de tren. Una pujada. D'aquesta altura es veu l'extensió de les vinyes, que en el dia ennuvolat tenen color de coure patètic i una curiosa contracció defensiva. Com si les acabessin de ferir. De tant en tant, un pàmpol de prodigiosa púrpura, que no sols és bell sinó consolador, com la sang visible, com la llàgrima vessada» Espinàs, J.M. (1984). *Viatge al Priorat*. Barcelona: Ed. Selecta. p. 21.

A prop dels Guiamets: «La casa, ull sobre el paisatge, té, però, la terrible fixesa de l'ull assecat, de l'ull buidat, i ara és tot el paisatge, - els pins, i els ceps, i el riu, i l'ocell que passa- el que mira dolorosament la casa, que hi és clavada com una brossa. Més valdria que vingués una gran ventada i deixés la terra neta de cicatrius». Espinàs, J.M. (1984). *Viatge al Priorat*. Barcelona: Ed. Selecta. p. 29.

Des del Masroig, fa referència tant al paisatge com a les muntanyes que el tanquen pel sud:

«Veig una bona extensió del Baix Priorat, que sota la pluja té un color de caramel llepat, i al fons les muntanyes que el tanquen, blau morades» Espinàs, J.M. (1984). *Viatge al Priorat*. Barcelona: Ed. Selecta. p. 73.

També des del Masroig es descriu el paisatge que s'albira cap al nord, amb la referència a les unitats veïnes:

«Anem a mirar el Montsant -diu en Baptista- vejam quin temps es prepara. Quan sortim ha parat de ploure. Ens enfilem pels carrers, defugint el fang i els bassols d'aigua. Arribem en un punt del turó del Masroig d'on es veu l'altra banda, la part del Priorat autèntic, i al fons el Montsant, plujós.» Espinàs, J.M. (1984). *Viatge al Priorat*. Barcelona: Ed. Selecta. p. 76.

De Falset, fa una descripció del paisatge urbà del centre històric: «Ara bé, cal no perdre's la segona cara de Falset, la que mira endins - que és una cara de noble discreció. Dóna bo de fer-hi unes quantes voltes, i a cada volta la vila es fa més amiga i més bonica. Fins que s'arriba a la Quartera, que és el nom de la plaça-passeig del Falset de debò. Porticada, neta i polida, ornamentada a la moderna però conservadora d'un aire tradicional, la Quartera és la peça urbanística més senyora del Priorat - burgesament senyora.» Espinàs, J.M. (1984). *Viatge al Priorat*. Barcelona: Ed. Selecta. p. 82.

Joan Asens Aguiló descriu en el seu llibre sobre la comarca *Guia del Priorat*, el poble de la Torre de Fontaubella i la seva façana paisatgística principal, la Mola de Colldejou, que pertany a la serra de Llaberia:

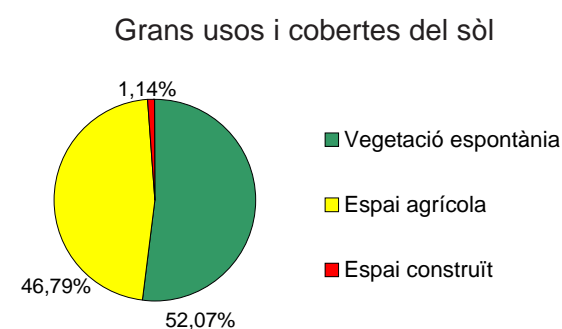

Figura 12.4. El poble del Masroig es localitza dalt d'una petita carena en un sector del Baix Priorat on el relleu és més accidentat. Un ric mosaic de vinyes i camps d'ametllers i oliveres es disposa esglaonadament en els vessants de poca pendent.

«El petit poble de la Torre de Fontaubella està situat a la capçalera del barranc o riera de Marçà, i al peu mateix de la Mola de Colldejou, la muntanya de línies perfectes i clàssiques com el Partenon». Asens, J. (1981). *Guia del Priorat*. Tarragona: Ed. Llibreria de la Rambla.

Dinàmica actual del paisatge

El caràcter agrícola es manté de manera generalitzada malgrat les crisis periòdiques que afecten alguns productes com els fruits secs. L'entorn de Falset és el sector més dinàmic a causa del creixement urbanístic i la instal·lació d'alguna nau industrial degut a la millora de les comunicacions.

Aquest caràcter agrícola és d'una importància cabdal en la configuració del paisatge de la major part del camp de Tarragona. Els canvis de conreu, les rompudes o l'abandonament de finques modelen constantment el paisatge, encara que d'una forma que globalment és poc perceptible.

Figura 12.5. El poble de Falset és el nucli més dinàmic del Baix Priorat. La implantació d'edificis i polígons de diferent tipologia i aspecte pot alterar el paisatge periurbà i fer disminuir la qualitat general del paisatge, una de les bases del seu creixement urbanístic recent.

A les dinàmiques provocades per l'activitat agrícola cal contraposar-hi altres dinàmiques, com la reconversió de molts masos en habitatges, ja siguin primeres o segones residències: així, el pla de Falset – especialment la zona entre Falset i Marçà – és l'únic indret del Priorat on s'està produint un incipient procés de proliferació de construccions

de cap de setmana en sòl no urbanitzable.

En el nucli urbà de Falset s'ha produït el fenomen del creixement urbanístic extensiu, amb el desenvolupament de zones de ciutat-jardí insuficientment connectades amb la part antiga. La nova tendència urbanística, no obstant, apunta cap al creixement compacte continu amb el nucli existent, i és sota aquest concepte que s'estan dissenyant les noves àrees de creixement.

També es preveu un cert creixement en altres nuclis relativament grans de la zona, com Marçà o el Masroig, tot i que en aquests casos serà força més moderat i amb una influència molt menor sobre el paisatge.

El paisatge del sector pla experimenta una dinàmica estacional ben perceptible deguda a l'abundància de conreus tals com la vinya o el cirerer, en canvi la vegetació natural, de caràcter perennifoli, no presenta canvis.

En el paisatge del sistema Lo Sarraí-Lo Collroig, amb vegetació perennifòlia, els canvis estacionals de la coberta vegetal són poc apreciables. El sistema Lo Sarraí-Lo Collroig és l'únic pertanyent a l'arc triàsic prioratí que no ha sofert incendis rellevants durant els darrers 30 anys. Aquest fet, unit a la migrada activitat humana al seu interior, ha permès que el paisatge s'hagi mantingut força estable.

Els canvis estacionals del paisatge al sector de Pradell-La Torre són més marcats als indrets on s'hi localitzen conreus d'avellaner, de fulla caduca. En canvi, aquest sector ha sofert una evolució rapidíssima des del primer incendi a la serra de Pradell l'any 1976. Un segon incendi, encara més extens, deu anys més tard, va carbonitzar pràcticament tota la serra.

Valors paisatgístics

Al Baix Priorat, els **valors històrics** del paisatge són diversos. Al sector del Pla de Falset el patrimoni principal és de tipus arquitectònic i lligat al paisatge urbà: a Falset hi ha la cooperativa, d'estil modernista, dissenyada per Cèsar Martinell, el castell i la plaça de la Quartera. Al mateix sector tenen cert interès arquitectònic i patrimonial tot un conjunt de masos, alguns dels quals s'han restaurat per reconvertir la seva activitat, com és el cas del mas Trucafort, entre Falset i Bellmunt.

De forma similar, al sector del Baix Siurana es conserven uns recursos patrimonials relacionats amb l'activitat humana, com les mines abandonades de Bellmunt, que són el testimoni d'un Priorat més poblat i amb un nivell d'activitat més alt.

Al sector del Sarraí-Coll Roig destaquen les restes protohistòriques del poblat preibèric del Puig Roig del Roget i el camp d'urnes de la Tosseta, al nord-oest i el sud d'aquest sector. També s'han de citar l'ermita de la Mare de Déu de les Pinyeres on acut gent del Masroig, Bellmunt del Priorat i el Molar, i les construccions rurals de pedra seca, que hi són freqüents com en d'altres àrees amb predomini de les calcàries.

Al sector de les muntanyes de Pradell-La Torre destaquen la ubiqüitat i abundància de construccions rurals de pedra seca, que testimonien l'ús agrícola d'una part molt important del territori, avui cobert per brolles i boscos. Amb tot, encara es conserven als vessants muntanyosos alguns conreus abançalats en actiu d'un **valor estètic** molt important.

Entre els **valors ecològics** del paisatge destaquen les dues alineacions orogràfiques que tanquen la vall on hi ha els pobles de Pradell i la Torre de Fontaubella i que conflueixen al coll de la Teixeta. La serra de Pradell, a l'est, es troba inclosa en el pla d'espais d'interès natural (Serres de Pradell-l'Argentera). Els criteris que van motivar la seva inclusió són, segons el Departament de Medi Ambient, el fet «...d'acollir un bon grup d'unitats de vegetació pròpies de la muntanya mediterrània silícia, i en especial d'algunes comunitats vegetals extremadament singulars, com les teixedes.»

Cal afegir-hi la presència d'una pineda de pinastre (*Pinus pinaster*) de gran interès científic perquè es tracta d'una població autòctona (no procedent de repoblacions).

A l'altra alineació muntanyosa del sector Pradell-La Torre destaquen els relleus del Morrot, la Pòpia i les Soleies. La zona ha estat catalogada com un Lloc d'Interès Comunitari (LIC) i zona d'especial protecció de les aus (ZEPA) i forma part de la Xarxa Natura 2000, degut a la presència de l'àguila cuabarrada (*Hieraëtus fasciatus*).

És destacable també la presència en aquestes muntanyes d'un arbust mediterrani silicícola molt rar a Catalunya: es tracta de l'estepa populifòlia (*Cistus populifolius*), que al Principat només creix a les brolles d'estepes de la serralada prelitoral i en alguns punts del Baix Camp i del Priorat.

En el sector del Sarraí-Coll Roig i del Baix Siurana, destaquen els paisatges espectaculars fruit de la combinació de fenòmens càrstics i tectònics que es troben al conjunt anomenat los Avencs, molt conegut i visitat pels veïns dels pobles propers. Es tracta d'uns gorgs existents, entre estrats calcaris molt inclinats, al vessant esquerre del barranc

dels Molins. En funció de l'orientació, cadascuna d'aquestes esclletxes presenta un ambient propi i singular. Els més importants són l'Avenc Fosc, l'Avenc Clar i l'Avenc Verd.

L'alineació orogràfica del Sarraí-Colloig té un valor inqüestionable com a espai natural enmig de les zones conreades del pla de Falset i del baix Siurana, trencant així la monotonia d'un paisatge homogeni, i convertint-se en un corredor biològic entre les muntanyes de la serra de Llaberia i el curs mitjà del Siurana.

El conjunt d'avencs esmentats més amunt, a banda dels seu valor ecològic, també destaquen pel seu alt **valor estètic**. En el sector de Pradell-La Torre la central eòlica de Trucafort ha canviat la imatge tradicional del paisatge a l'instal·lar 91 aerogeneradors, especialment a l'entorn del municipi de la Torre de Fontaubella, que fa unes dècades era considerat com un dels pobles que tenia un entorn més espectacular de tot el Priorat.

Sembla que l'intent de promocionar un turisme «eòlic» tampoc no ha tingut massa èxit. Pot ajudar-hi la regeneració dels ecosistemes de la serra de Pradell, en especial del bosc de pinastre (*Pinus pinaster*), i presentar aquesta peculiaritat com una de les característiques de l'entorn local.

Entre els **valors religiosos i espirituals**, destaca la presència de l'ermita de Sant Gregori, l'única del Priorat bastida entre les roques roges del Buntsandstein. Prop d'aquesta ermita, també s'hi havia alçat la de Sant Cristòfol, de la que avui només en queden les restes. Aquests elements, a banda de la seva qualitat estètica, tenen una component espiritual arrelat en la població local.

En relació al **valor productiu** del paisatge, és de destacar l'estreta relació que es produeix entre l'elaboració d'uns vins de qualitat i el manteniment d'un paisatge endreçat i d'una elevada qualitat estètica. Aquesta és una qüestió que el sector del vi defensa donant suport a iniciatives com la Carta de paisatge del Priorat, a través dels consells reguladors de les DOQ Priorat i DO Montsant.

La qualitat del paisatge també esdevé un reclam per a la creació d'una oferta residencial, impulsada sobretot a partir de la millora de l'eix viari de la N-420. Així, mentre que el sector del Pla de Falset es troba ja en ple procés de creixement urbanístic, i atreu, sobretot, població del Baix Camp, els nuclis del Baix Siurana i lo Sarraí-coll Roig sembla que tinguin el mercat potencial a la Ribera d'Ebre.

Figura 12.6. La plana de Falset i Marçà mostra un mosaic de conreus llenyosos només trencat per serres baixes i estretes recobertes de pinetals i clapes d'alzinar, que formen en un conjunt harmònic i característic del paisatge del Baix Priorat.

Principals rutes, punts d'observació i gaudi del paisatge

Hi ha diversos punts des d'on es pot gaudir del paisatge del Baix Priorat, com a la muntanya de Sant Cristòfol, amb panoràmiques úniques sobre el pla de Falset, i el del Peiró, punt culminant de la serra de Pradell amb excel·lents vistes del Camp de Tarragona.

Altres miradors són: a la muntanya del Morrot (o Morral) on n'hi ha un parell més amb àmplies perspectives sobre el Pla de Falset; també la Miloquera (a Marçà), la serra d'Obagues (al nord de Falset), o el mirador d'Altafalla, (la visió del Pla de Falset des de Sant Cristòfol és privilegiada).

Tots aquests miradors són accessibles a través d'una xarxa de senders senyalitzats que parteixen de diversos indrets de la zona.

- Sender de la Teixeta: és un recorregut circular des de Pradell que travessa la carena culminant de la serra homònima des del portell del Peiró fins al coll de la Teixeta, ruta en la que es poden contemplar vistes esplèndides de la plana litoral del Camp de Tarragona. També recorre la carena que tanca la vall per ponent, al puig de la Font, mirador privilegiat del propi Baix Priorat.

- Sender de les ermites de Falset: recorregut circular des de Falset, que permet accedir a les ermites de Sant Gregori, Sant Cristòfol i al mirador de les torres d'Altafalla.

- Sender de les Sentius: un tram del sender discorre pel territori i dona accés als miradors del Morral.

- Sender de la Mola: una part d'aquest sender travessa el Baix Priorat. En aquest tram, el coll de l'Eudalda és un bon mirador sobre l'àrea.

A més, el GR-7 ressegueix el límit est de la unitat per la serra de l'Argentera i la serra de Pradell.

Pel que fa a les carreteres per al gaudi del paisatge, es recomana el tram de Falset a Porrera per la T-740. Com també l'itinerari que ressegueix el límit sud de la unitat, amb la unitat veïna de la serra de Llaberia, per la carretera local dels Guiamets a Capçanes, on s'agafa la TV-3002 fins a Marçà, segueix per la TV-3001 a la Torre de Fontaubella, i passa finalment a la T-322 fins a Colldejou.

Riscos i impactes

La implantació de la central eòlica de Trucafort, a les serres de Pradell i de l'Argentera, ha esdevingut l'impacte paisatgístic més sensible de la zona. Els noranta-un aerogeneradors que hi ha instal·lats són visibles des de molts punts del Baix Priorat i han modificat el perfil visual de la carena. A aquesta central en funcionament s'hi han d'afegir els dos aerogeneradors del coll de la Teixeta (Mas de la Potra) i els sis de la central eòlica del Collet dels Feixos, que si bé són fora de la zona, es troben molt a prop del seu límit i l'afecten notablement.

Els incendis forestals són una amenaça permanent pels boscos del Baix Priorat, especialment en el sector del Pradell-La Torre. Els incendis, en eliminar la coberta vegetal, no sols causen un impacte visual evident, sinó que, a més, propicien l'erosió del sòl i la dificultat cada cop més gran del restabliment de la vegetació original. Gairebé tot el territori, excepte un petit sector articulat al voltant del riu Siurana, forma part d'un Perímetre de Protecció Prioritària. L'efecte del foc és encara perceptible avui en dia per l'extensió que ocupen les brolles i garrigues de reconstrucció.

La dispersió d'edificacions que s'ha donat els darrers anys a l'entorn del nucli de Falset és un dels riscos principals que poden afectar la qualitat del paisatge del sector central del Baix Priorat. A Falset, els esforços van dirigits en aquests moments a articular aquestes edificacions disperses estructuralment i funcionalment amb el conjunt del nucli. Per la seva banda, Marçà, ha plantejat una reserva de sòl per a habitatges unifamiliars aïllats i en filera que, tot i que és força limitada, es converteix en un factor potencial de transformació del paisatge.

L'actualització de les infraestructures viàries i la creació de nous vials pot esdevenir un factor de risc pel paisatge. Aquesta àrea és el corre-

dor de comunicacions natural entre les comarques del Priorat i el Baix Camp i la Ribera d'Ebre. L'eix de la N-420 suporta un trànsit cada cop més intens que ha obligat a realitzar, fa pocs anys, una variant al seu pas per Falset.

Amb la creació de la D.O. Montsant s'ha observat una certa revitalització del sector agrari, que pot afectar de forma diferent al paisatge. El sector del Pla de Falset no es veurà molt afectat, ja que pràcticament la totalitat del sòl rústic és agrícola. No obstant, alguns dels conreus podrien reconvertir-se en vinyes de forma progressiva (particularment els ametllers i els avellaners). Els canvis seran més importants al sector del Baix Siurana, ja que en aquesta zona s'hi afegeix l'ampliació de l'àrea de reg del pantà de Guiamets i encara queden àrees relativament extenses per rompre. No és tan probable que les rompudes arribin al sector del Sarraí-Coll Roig, ja que les condicions del terreny són molt menys favorables, però aquest fenomen no s'ha de descartar a llarg termini.

La industrialització recent, tot i que es tracta d'un fenomen incipient i localitzat a l'entorn de Falset, representa un impacte i un factor de risc per a la transformació del paisatge. De moment, les primeres implantacions industrials s'han realitzat al sud de Falset. És fonamental que la implantació industrial es faci amb una correcta planificació pel que fa a la ubicació dels polígons industrials i els tipus d'activitats que s'hi realitzen, no sols en termes d'integració paisatgística sinó també pensant en les sinèrgies amb les activitats que ja s'estan desenvolupant al territori.

La proliferació de torres de comunicacions, en ubicar-se en punts elevats, tenen un impacte paisatgístic notable. Caldria estudiar la forma de fer menys visibles aquestes estructures i de minimitzar el seu nombre en un mateix indret.

Altres impactes de menor abast són les línies elèctriques que travessen el sector nord del Baix Priorat o un petit abocador de runes que hi ha a la vora mateix de la carretera que porta al nucli dels Guiamets.

Descripció de la possible evolució del Baix Priorat

Donades les característiques diverses del Baix Priorat, cal apuntar particularitats de caràcter intern a l'hora de preveure les possibles perspectives d'evolució del paisatge.

En el cas del Pla de Falset, es tendeix a una continuïtat en el procés de plantació de vinya, en el marc de la denominació d'origen Montsant, mentre que es preveu una continuïtat o manteniment del conreu de l'olivera i la reducció de l'ametller. Altres factors de modificació paisatgística de la zona són els derivats del procés de creixement urbanístic de Falset i Marçà, incloent-hi la creació d'activitats industrials i de serveis a la mobilitat a la rodalia de les poblacions. També es pot preveure una certa dinàmica de creació de construccions aïllades, tot i que, previsiblement, aquest procés es pugui controlar amb l'aplicació de la normativa de planejament dels esmentats municipis.

Pel que fa a la zona de Lo Sarraí-lo Collroig, és de preveure un creixement dels nuclis edificats molt més moderat, així com el manteniment -amb tendència a l'increment- de l'extensió vitivinícola. Tal i com passa al Pla de Falset, es pot registrar la construcció d'instal·lacions vinculades a l'activitat agrària així com, de manera més puntual, d'altres dedicades al lleure.

En el cas del Baix Siurana, les possibles modificacions també aniran lligades majoritàriament a l'evolució de l'activitat agrària, encara que en aquest cas la vinya convisqui amb altres conreus. En aquest sentit, caldrà veure l'evolució de conreus com l'ametller, fins fa uns anys força extensos. Per altra banda, també s'ha de prendre en consideració la creació de pistes i vials diversos a l'entorn del Siurana, que s'han

Figura 12.7. L'abocador de runes dels Guiamets, situat en un marge al costat mateix de la carretera d'accés al poble comporta un impacte local, però molt visible.

impulsat en els darrers anys, i que comporten una incidència directa sobre el paisatge, l'accessibilitat a zones d'interès i la possibilitat d'impactes diversos.

El fenomen de la urbanització associada a l'obertura o arranjamant de vies de comunicació pot generar un seguit de transformacions paisatgístiques derivades, tot i que segurament serà el sector del Pla de Falset el que absorvirà la major part d'aquestes dinàmiques.

Els incendis forestals, que en el sector de Pradell-La Torre han estat importants, és de preveure que continuïn; les causes bioclimàtiques segueixen presents.

Un altre factor de transformació que pot ser important en l'evolució del paisatge del Baix Priorat és el desenvolupament de l'energia eòlica.

AVALUACIÓ DEL PAISATGE

Avaluació d'amenaques i oportunitats

Amenaces:

- Les bones comunicacions poden accentuar les transformacions del paisatge, sobretot d'aquelles àrees més dinàmiques com els voltants del nucli de Falset. Caldrà posar èmfasi en l'ordenació d'aquests espais per tal que les actuacions s'integrin en l'entorn.

Oportunitats:

- L'extensió de les masses forestals no és molt representativa però sí que la qualitat de la flora s'ha de tenir en consideració. Sobretot la presència de teixedes, una pineda de pinastre i l'estepa populifòlia, un dels motius pel qual part dels boscos que es troben en aquesta unitat estan protegits pel PEIN i la Xarxa Natura 2000.
- Tot i que el poblament es concentra sobretot a Falset i als altres nuclis del Baix Priorat, existeix poblament dispers fruit de l'ocupació històrica. Aquest fet, a part de donar caràcter a la unitat, pot ajudar a la gestió del medi rural des de la proximitat que aquest tipus d'assentaments ofereixen, a part del valor patrimonial inherent a l'arquitectura dels masos.
- La variació cromàtica que ofereixen els paisatges agrícoles al llarg de les estacions és un dels elements més rellevants del paisatge, i un atractiu en la promoció del mateix.
- La serra del Sarraí travessa el Baix Priorat de nord a sud i té una important funció connectora entre les muntanyes de la serra de Llaberia i el curs mitjà del riu Siurana.
- La densa xarxa de camins existent pot ser molt adient per al desenvolupament d'activitats turístiques relacionades amb el senderisme, i contribuir a la valorització del paisatge agrícola del Baix Priorat.

PLANIFICACIÓ DEL PAISATGE

Objectius de Qualitat Paisatgística

Els objectius de qualitat paisatgística (OQP) que s'exposen a continuació són específics d'aquesta unitat de paisatge. Igualment, també són d'aplicació els objectius de qualitat paisatgística definits per a tot l'àmbit territorial del Camp de Tarragona continguts en el capítol 12 de la present memòria (volum 1).

OQP12.1

Un paisatge agroforestal viu, caracteritzat per un relleu planer, suaument ondulat, amb serres baixes i barrancs forestals i un ric i variat mosaic agrícola de vinya, olivera, avellaner, ametller i amb alguns cirerers en regadiu, ben gestionat.

OQP12.2

Una capital de comarca, Falset, que augmenti la seva presència a l'entorn com a nucli prestador de serveis urbans, que mantingui el caràcter nodal en els futurs desenvolupaments urbans evitant la dispersió i respectant els seus elements patrimonials (principalment el casc antic, el castell, la cooperativa d'estil modernista i la plaça de la Quartera).

OQP12.3

Uns paratges de gran valor escènic, presidits per la mola de Colldejou i la serra de Llaberia, amb uns parcs eòlics de la serra de Pradell-l'Argentera redimensionats minimitzant els impactes dels aerogeneradors en els punts més elevats d'aquestes carenes.

OQP12.4

Un paisatge agrícola viu i amb una arquitectura tradicional de pedra seca ben conservada i que segueixi actuant com a element definidor d'aquest paisatge. Aquest paisatge, situat entre l'embassament dels Guiaments i el tram final del riu Siurana, està caracteritzat per una ampla terrassa agrícola que s'estén en camps esglaonats en els vessants de poc pendent, i esdevé una mostra representativa d'un anterior predomini de l'agricultura a les valls de Pradell i la Torre.

OQP12.5

Una imatge d'espai rural ordenada amb unes edificacions de nova planta d'ús residencial, agrari i industrial inspirades en la tipologia arquitectònica de la zona i projectades d'acord amb l'emplaçament però, també, amb l'enderroc de les edificacions en desús.

Àrees amb valors especials a protegir

- Elements patrimonials del nucli urbà de Falset, com el castell, la cooperativa d'estil modernista i la plaça de la Quartera, i l'ermita de la Mare de Déu de les Pinyeres, on hi acut gent dels pobles del Masroig, Bellmunt del Priorat i el Molar. Conservar i adequar aquests elements per a l'ús públic.
- Hàbitat especial de la pineda de pinastre (*Pinus pinaster*) de la serra del Pradell, per la seva raresa i singularitat.
- Paisatge de cingles i codines de la serra de la Covasanta, el Purroig i lo Sarraí, preservant-los d'actuacions agressives i valoritzant-los.

Àrees de foment de la gestió

- Masses forestals de la serra de Pradell, Les muntanyes-muntanya de les Solelles, La Tosseta-Coll Roig-Lo Sarraí. Compatibilitzar la gestió forestal sostenible amb la preservació dels valors ecològics, estètics i històrics. Emprendre mesures per a la reducció del risc d'incendis forestals i la minimització dels processos erosius, especialment en aquells que no gaudeixen de cap figura de protecció ambiental. En el cas del bosc de ribera del riu Siurana, propietat de la Generalitat de Catalunya i declarat Bosc d'interès Públic, es preservarà i gestionarà per millorar-ne la seva qualitat paisatgística.
- Nuclis rurals de Masroig, els Guiaments, Marçà, el Pradell de la Teixeta i la Torre de Fontaubella, conservant-los i, si s'escau, restaurant-los, mantenint-ne l'aspecte compacte, i integrant les noves construccions el paisatge preexistent. Alhora caldria impulsar la redacció d'estudis per caracteritzar les tipologies, els materials i els codis cromàtics emprats en les edificacions tradicionals dels nuclis urbans per tal que serveixin de base a posteriors reglamentacions.
- Nucli urbà de Falset, evitant el creixement dispers, millorant la qualitat estètica dels seus accessos i perifèries residencials/industrials, impulsant estratègies de promoció del patrimoni històric del nucli antic (casc antic, plaça de la Quartera, castell, cooperativa modernista), i prioritant la urbanització que relligui les trames disperses de la perifèria i tendeixi a la compacitat del nucli urbà.
- Miradors paisatgístics de la muntanya de Sant Cristòfol, del Peiró de la serra de Pradell, la muntanya del Morrot, la Miloquera, la serra d'Obagues, i el mirador d'Altafalla. Conservar-los i millorar-los per les perspectives panoràmiques que ofereixen sobre àmplies extensions de territori i paisatges diversos.

- Paisatge de la vinya, present de manera destacada al pla de Falset-Marçà i els entorns dels Guiamets i el Masroig. Pels seus valors estètics i productius, caldria valoritzar i promocionar com a recurs turístic.

Àrees susceptibles d'accions d'ordenació

- Mosaics agroforestals de conreus arboris i bosquines de pi blanc i brolles existents a les valls del Pradell de la Teixeta i la Torre de Fontaubella, que actuen com a zona de transició paisatgística vers les masses forestals de la serra del Pradell i la Mola de Colldejou, a la vegada que introdueixen elements de biodiversitat i de discontinuïtat enfront els incendis forestals, i que per la seva singularitat, s'haurien de mantenir i millorar.
- Activitat extractiva situada entre els Guiamets i el Masroig. Ordenar l'activitat delimitant-ne l'extensió màxima, regenerant-ne els espais perimetrals i les àrees en desús i integrant-la paisatgísticament.
- Abocador de runes dels Guiamets, situat en un marge al costat mateix de la carretera d'accés al poble, clausurant-lo i restaurant l'espai.
- Senyalitzar els recorreguts d'interès o itineraris paisatgístics als punts de principi i final:
 - a) Falset- Porrera
 - b) Guiamets - Marçà- Colldejou